

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

Sadoleto, Jacopo

[Francofurti], 1607

De Caio Cvratio Et Cvratio Lacv.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

*At serpens lapsu crebro redeunte subintrat
 Lubricus, inortog, ligat genua infima nodo.
 Crura tumet, obsecro turgenti vitalla pulsa,
 Lucentesq; atro dispendunt sanguine venas.
 Nec minus in natos eadem vis effera sentit,
 Implexusq; angit rapido, miserandaq; membra
 Dilacerat: tamq; alterius de pastu cruentum
 Pedus, suprema genitorem voce ciente,
 Circumrectis orbis, Validosq; volumine fulat.
 Alter adhuc nullo Violatus corpore morfu,
 Dum parat adducta caudam atuehere planta,
 Horret ad ad spectum miseri patris, heret in illa:
 Et iam iam ingentes fetus lachrymasq; cadentes
 Anceps in dubio retinet timor. Ergo perennis
 Qui tantum status illis opus iam laudententes,
 Artifices magni (quanquam & melioribus actis
 Quasitur eternum nomen, multoq; licebat
 Clarius ingenium ventura tradere fama)
 Attamen ad laudem quacunque oblata sacculus,
 Egregium hanc rapere, & summa ad fastigia sum.
 Vos rigidum lapidem visus animare figuris
 Eximit, & visus spiranti in marmore sensus
 Inserere aspiciemus, motumq; tramiq; doloremq;
 Et pande audimus gemitus: Vos extulit olim
 Clara Rhodos, Vestra iacuerunt artu honores
 Tempore ab immenso, quos rursus in luce secunda
 Roma videt, celebratq; frequens: operisq; vetusti
 Gratia partu recens: Quanto prestantius ergo est
 Ingenio, aut quous extendere fata labore,
 Quam festus, & operi, & manem extendere larem.*

DE CAIO CVRTIO ET CVRTIO LACV.

IRE per aeternos aui venientia honores
 Conspicuum meritis & iugi vivere fama
 Fas illum est, quem fata vocant, cui pectore praesens
 Excubat, atque animum caelo adijcet ignea virtus:
 Cuius saepe sagax trepidis prudentia rebos
 Vestigavit opem, docuitq; laudat fera Senatum:
 Sive armis ille & dextra, seu morte cadentem
 Servauit patriam, atque hostes in funere vitit,

Nec tamen est decorum tantorum maxima merces
 Laude hominum, aut postis trivis spectanda trophæis,
 Quamvis longa datum firuerent in sacula nomen:
 Verum illuc melior spes euocat, unde recepti
 In lucem sumus, ac patrios remouamur ad ortus,
 Cum cælum superosq; lares, æternq; serenum
 Suffragium, rapido circum qui sidera flexu
 Torquet, & immensos ælis ciet orbibus orbes.
 Hunc pater omnipotens alterna luce micantem
 Constituit, nec vos pulchra in spectacula claris
 Ipnibus & multo stellantem infigent auro
 Dignam sidem animi praestantibus illa Deorum:
 Illa domus nobis patria est, hic nobile magna
 Accipiant pretium, regnantq; per aethera mentes.
 Sed fuit hoc olim, superas euadere ad arces
 Regia tellus Dræm, cætu meruere frequentis,
 Magnanimi heroci, præcis quos extulit annis
 Tunc, cum larga ducum fundebat semina tellus.
 Atrox (quandoquidem hac turpi consumpta Veterum
 iam pridem infelix, inhonoratq; tabuit astra,
 Et cecidit decus & dominatum more sinistro
 Etiam ingenium, virtutq; successere iussa est)
 Nec Veterum facta haud segnes reperiuntur auro
 Fortia, & ad præcium curam hanc Veranus honorem
 Qua fortuna fuit, quantum est concessa facultas.
 Suis, prior, quem non metus, & grauis ira Deorum
 Terruit, abyssâ non monstrâ immania terra,
 Quam factis egregio infernis se triadere aris,
 Nam suæ infensæ Capitolis, arcisq; Lyceæ
 Præsidibus superis, clausi seu turbinis æstu
 Nota loco tellus spatii discrimine vasto
 Absterat, medioq; furo patefacta Vorago
 Abrupta in præceps, immensa, ortuq; profundi
 Inuolutas referans fauces (frepibile Sisy)
 Tartaream ad noctem, ac sedes penetrat aeuorum,
 Intuleratq; diem, calog; refuderat Sumbriam.
 Prodigum horrendum, cæu nigro abduntur hiatus
 Tanara, Cumeæq; domus latebrosa Sibylla
 Extemplo exciti monstro populisq; patresq;
 Concursum appropiant magno, & de collibus altis
 Densi adspèctantes, Stygiæ portenta sepulcri,
 Atq; aram Sider e lucem, rimosaq; circum
 Aequora, & immani iam iam corrupta batathro,
 Percussit stupente animis, tum frigidum artus

Conc.

Concussit tremor, & subito per membra cucurrit:
 Nec iam stare gradus, aut tumis sublimibus audent,
 Sub pedibus late scindit, infidumq; labare
 Omne solum, colliesq; ipsi subsistere in ima
 Tartara, & obscura mergi sub nocte videntur,
 Iamq; metu trepidos, subitaeq; redire volentes
 Inde fuga fallit conatus, agra receptum
 Genua negant: gelido concretus sanguine firmi
 Nec vires membris note, nec vox sonat ore.
 Ac veluti si quando truci sub imagine somni
 Declivi e scopulo ripaue horremus ab atra
 Praecipitem casum: refugit calor ossibus omnis
 Et voces & membra cadunt: non anxia vocem
 Verba sonant: pressis sopor, & timor alligat artus
 Haud secus Evadendo gelida formidatio tardus
 Implicuere gradus, nec vis sua tollit euntes,
 Spectantesq; fugam, profusiq; extrema tremant:
 Tandem voti gliscenti grauis est mora si saevicia
 Incubuitq; malum violentus, & metus aliter
 Excussit stupidos, ac mentis reddidit usum:
 Quas ere opem rebus summus & inter omnes
 Auxilio, & aptimq; causas explet latebras
 Aggere protecto, & congestis molibus instant.
 Incassum labor omnis, & irreparabile damnum
 Humanam contemnit opem spes una superlici.
 Si quis apud divos venia locus, ergo per emet
 Ire aras pueri & matres, timidamq; puella
 Supplicibus votis certatim exposcere pacem
 Numina sancta Deum, caeloq; extendere palmam
 Nec minus interea Tyrrhena genti arripit
 Fata aperit, sic divinis monstrantibus exta
 Ore canens. O Dardanii spes inclita tui
 Mars pater, astrifero genus & cui nobile caelo,
 Et virtus fidem, & praestantibus astruit armis,
 Non hac calcicolum graue, & implacabile nomen
 Nunc portenta novat, sed hiant: luridus orco
 Eumenidum dolor & rupta discordia terra
 Insigni redimenda bono, quo maximus & jus
 Imperii ad columen, famaq; sequentis honorem.
 Hanc fatis obscuram vocem, monitusq; Deorum
 Concilio exceptos, non vni mentibus omnes
 Accipere: ambigui sensus, diversaq; patrum
 Murmura: nec cunctis eadem est sententia loquunt.
 Acer erat bello, & primis spectatus in armis

Curtius eductum Curibus quem antiqua Getustis
 Nobilitas laude, & seric. decorabat auosum.
 Namque ferunt, Urbu iacere cum prima superba
 Fundamenta, pater, captusq; ex arce Sabini,
 Femine Sitores raptus, iam Valle subirent,
 Conferentq; aciem, atq; anceps fortuna duelli
 Ambigeret: facinus clarum longeq; fuisse
 Egregium laudem, & nomen memorabile Curti.
 Iste diem, postquam ad pacem Versa arma ducesq;
 Imperi iunxere fidem, dextrasq; dedere
 In partem merito patriæ, & praciara Vocatus
 Præmia, nec studio derincept, nec desinit Suis
 Romulidus, longamq; dedit descem dere prolem.
 Tali ortus genere, & proauiti nominis heres
 Curtius ardenti sape in certamine Victor
 Quæseratq; manu decus, & Virtute tenebat
 Exuperans animi iuuenis: siue arduum alto
 In pugnam se ferret equo, seu Marte pedestri
 Aduersum exciperet collatis utribus hostem
 Hinc pater ætheriam superi conuersor Olympi
 Immitti subito mentem, referatq; latentes
 Fatorum ambagos, ipsiq; in funera posci
 Subiunet, & aubia qua sit Via reuera salutis.
 Ille ardet, largosq; alti bibit ætheris ignes
 Diuinum sperans: nec iam mortalia cordi
 In patriam quippe & pietas & funeris atris
 Equiva laudum æterna, multisq; suorum
 Vixit amor: tandem Velut acris concitus æstro,
 Inrupit medios restatus numina diuum.
 Nec mora, pro patria infernus se desinat arm.
 Anella meutes cunctorum, omniq; recessit
 Pectus timor, & cæci lux reddita rebus
 Magnanimit iuuenis fato inferisq; propinquis.
 Curtius, effusus, senes, & vulgus inuadant,
 Agglomerantq; foro: & si qua despectus in ortum est
 Aditq; tumultosq; & culmina Pallantæa
 Tarpeiamq; arcem, & diuum fastigia latè
 Conuentu cumulanti pleno, adæcipantq; coronæ.
 Iamq; aderat longa senior cum Vesse sacros
 Funeris maris Vixit: sacrumq; litabat
 Plutoni Stygii: assit aliis nigrosq; iuuenes,
 Et seruas rugulanti pecudes: ipse ordine Vota
 Nuncupat & iuuat emissa per fluminalibus Sndis,
 Virescens triplicemq; Hecateæ, magnamq; parentem,

Ter geminosq; Deos: tum numina dira precatur
 Eumenidum, populosq; grauem depellit Erynnin
 Stant taciti circum, iniquisq; silentibus Enam,
 Vnum omnes fixi obisus, immotiq; tuerentur
 Armatam extantem, atque arata luce coruscant.
 Ille autem (nam fata premunt, longaq; reculant
 Ferre moras) coram Vacuum progressus in aquas,
 Et stetit abrupta titubato in margine ripa
 Pallidus, inq; atram detexit lumina noctem:
 Rettulit os rursus calo, sublataq; tendens
 Brachia, in has supplex exsoluit pectora Voces:
 Dii patris, quorum auspiciis fiat maxima Roma
 Et pater omnipotens, Et nostri sanguinis auctor
 Bellator Mauors, Vulcanae paterq; Quirinus
 Vestalesque sori, Tanisq; biniertis oras.
 Audite hac, faustumq; precanti aduertite nomen,
 Si qua, nefas, Virtutem odit crudelis Erynnis
 Ad penamq; Vocat: frater hic communis abest.
 Vnus ego haud segnus dextra nec frigidus armis
 Hanc animam, inferno Sumbrauarum Regi, Et Stygiae Diu
 Deuoueo, lucemq; Volens, auramq; relinquo:
 Tantum dura mei fugiant discrimina ciues.
 Hanc spem, quam patria incolamus dant fata, spero
 Et mortis comitem posco, ac mecum ire sub omnia.
 Tum Vos in fenssi Manes, quaeis Romula Virtus
 Dissplicet, inuidiamq; mouent ingentia facta:
 In me omnes conferite iras, Et quicquid acerbum est,
 Perite ab excidio patriae, exitioq; meorum:
 Ipse tuam, simul hac dixit simul abstinet omni
 Conspicuisq; auro, Et Massili pelle leuiss
 Arce fremens bellator equus, quo tendere in hostem
 Primus Et obstantis incurse rumpere turmas
 Suetus erat, subitaq; acies turbare procella.
 Hunc ubi terga premeus idosq; exceptum amice
 Impulit, Et notis habilem tremescere habenis
 Nil mortale putans animiq; interritus heros:
 Vixit hominis maior factes, procul are resulget
 Sanguineo galea Et flammis rutila arma coruscant.
 Interea caelo superum Rex magnus ab alto
 Urbem Dardaniam asseclans, sauisq; superbus
 Contemptorem animum mortis, dabat inextincta factis
 Praemia, secum animo Voluens, curamq; iuebat:
 Cum lacrimas promptumq; ferens: misero ore dolentem
 Tristis sic, medio caeli super axe Quirinus

Aluquitur: O cuncta pater, qui facta gubernas
 Astorumq; regis: in quo spectata tuorum
 iudic, aut qu' ali' damnatur sanere Sertius.
 Non hac exactis olim spectantibus annis,
 Cum sedem hanc terre regno, externisq; triumphis
 Romanisq; tua, sancibus fere nomen:
 atq; ante hostili virtutem opponere ferro
 Vnam opus, & labor vnus erat, pretiumq; laboris
 Imperium patria, aut leu' fors clara feribat.
 Nunc iam quid superest, aut quam fortuna finit sperem,
 Si macti rigides etiam, & ferat artura contra
 Bellandum est? num dicta retro mutata recurrunt
 Fata tibi? aut coepi piget, & sententia versa est?
 Et nunc iste quidem iuuenis capite improba rerum
 Dirimenta luit, vnusq; immittitur Orco
 Illius vilius culpa sic digna rependis
 Franta, Sertius genitor hac gratia prompta est:
 si quid conceptum est, in te facinusue, seclusiue
 donatus generiq; meo, te Sertius ipsam
 Teda datus, & septem repetitis vrbibus arces
 Fulmine delicere, ac sedes abolere nepotum
 Sui autem & casta sunt res nec iniustus vlla
 Religionis, pater coleris, sub numine semper
 Roma tuo, patrisq; tibi meditatatur honores:
 Patre ius, pacemq; refer: sic Romulus orsus
 Tam pater aethero pellit qui nubila vultu,
 Talibus it contras, Nec te dolor iste timentem
 Mlucet, mea progenies, neue aspera iungas
 Fata vbi, & capere animi dimittit labores.
 Fibi Romulea late debetur ab ortu
 Quicquid ad occasum rerum iacet, & Saga quicquid
 Tibi vbi, refluxoq; adlirant agnora ponto,
 Sui fixam hoc nec fluxa retro sententia mutat
 Quam iam adest, cum tu Romana in scepra Sidae
 Hispaniamq; omnem & gentes transire remotas,
 Imperiumq; genusq; inuim, ne triste querere
 Supplicium egregi iuuenis, non ille sub vmbra
 Tartareis Manesue cadens descendit ad imos.
 Hunc animum, has mentes, hac corda excelsa tuorum
 Est velis, fietiq; sua virtute Quiritis
 Et conferre manum Fortuna, & temere mortem
 Sertienis via siderias qua ducit ad arces
 Et fama meritam steterit decem, his vbi mastrum
 Lenit omnipotens diuis gemitumq; repressit,
 H h h

Conti.

Continuo tacitus secum maior a volat.
 Stant Iouis ad solium gemina super astra foreres
 Mento sacra aeterna, quos catu est cum a Deorum
 Adlegisse pios, humanaq; necesse diuis.
 Harum unam pietatem alto descendere ab axe
 Imperat. & Curti manes adfistere sacros.
 Illa Iouis parens, nimbo fulgente per auras
 Cuncta volat, longamq; cito dat tramite lucem:
 Qualis saepe polo saltens sub nocte serena
 Stella fugit cursus subito traxit a volutem
 Et iam Tarpeis supra fastigia templi
 Affluit, inq; arce extrema delapsa refedit:
 Cum iuueni visa est mentem maioris imago
 Ascendisse Dea, iuuat ire infansus. & omnes
 Precipitare moras: sonipes sub pondere
 Ardet inexplerum exultans, iamq; ardua iactat
 Brachia, iam pede tendit humum, hinnitusq; canit
 Suscitatur, & Sivos sermullat naribus ignis.
 Est locus extracto suggestu & molibus extor,
 Parte fori aduersa celeser, quem nomine vno
 Rostra vocant: primi inde duces plebūq; magistri
 Affari populum atq; edicere scita solebant.
 Hinc iuuenis freno & ferratis calcibus artem
 Egrot equum lora effundens: hinc feruidus illum
 Impulit, attoniti primo motu fremituq;
 Diriguere omnes, mens & calor offensus haurit.
 Ille rapit medium campi cursuq; citatum
 Quadrupedem vasta immittem in aperta ruina.
 Dat se in praecepta, atq; ingenti rupe secuta
 Involvensq; ruensq; specu descendit ab altis.
 Ac velut acrio praecipit cum monte reuulsum
 Saxum ingens in prona ruit, moleq; subactis
 Voluit & assultu rapido latera obuia rumpit:
 Dant gemitum lateq; fragor geminatur in antris.
 Sic tellus, sic praecipit pulsata ruina
 Contremere fora, & longas referentia voces
 Tempora sonant. stetit obritu stupescitq; & amens
 Inteno populus circum, immotusq; pependit.
 Magnus eques & q; attonitus, horroreq; feroxq;
 Procursus, cladesq; Sivi suprema moratur
 Ante oculos: etiam arma tonant, etiam auribus ingit
 Insulsiat fragor, & torpentia pectora pulsant:
 Currentemq; diu trepidant horrentq; cadentem
 Vt primum sonitum, atq; vmbas usque iuuat.

reddita tunc, celoq; dies oblata sereno est:
 Entra extemplo cura, cunctiq; reuulsi
 Enitum ad iuuenem sensus. Viriis subit atq;
 Digna Deum petitis Venia, fatiq; secundo,
 Et decor, & mores placidi: tum clara recusat
 Falla animis, tantq; recens pietatis imago,
 Potest, supremiq; preces: quo sanere certus
 Occidit, patriasq; cadens seruauerit arces
 Plura moro obita, & pallentes missus in oras,
 Cum tamen hunc miserum spes desolata parentum,
 Coniugis & cara stetit, natiq; Vocarent:
 Dilicti ad curam laris antiquoq; penates,
 Tantum illum patria & generi tribuisse suorum,
 Vi si exiit & satis communibus: vixit
 Traderet, haec inter linguentia pectora dulcis
 Emperere amor, lacrymasq; sequi & vrebrescere Voces
 Laudantium, ac sortem miserantium mortis acerbatam.
 At iam confusum dixerit ex agmine murmur
 Attilit magu atq; magis: iam sparsa solutus
 Turbarat cuncti: fremunt tonitrua arduus aether
 Ceu quondam in siluis leuis cum flamine primas
 Offensa crepitant frondes, & lenia susurrant
 Murmura: mox & valido fetur hinc fortior ausster
 Inuolunt, fragemq; dedit, strepit omne tumultu
 Confusum nemus, & populata cacaminis taetras,
 Conserunt, solum ramu: ut stridor ad auras
 Iamq; parces primiq; ducum, lediq; senatus
 Fatuum angustis proceres, quiq; alta gerebant
 Imperia, aut sacros ornabant: velle canos
 Inuicta tacito coeuntis ad aestia terra
 Aluunt, cinguntq; lacum: tum caetera circum
 Turba premit, cunctiq; implet stipata profundas
 Et rari hinc, rari sum hac impulsam fluctuat agmen.
 Dant fruges tumulo latas, & munera prima
 Apponunt, pari incensis altaria flammis
 Constitunt, per aguntq; preces & rite sacras
 Describant fines litus, frontemq; latiq;
 Plurimiq; & meritis gnati restantur honores,
 Certatim effusi in laudes: hinc nota sequentant
 Militis decora, & murales saepe coronas,
 Dismissumq; manu cinem, sociosq; receptos,
 Indomitumq; animi Volscum vel comminus ense,
 Emittunt ante iaculo atque iratum vindice dextra
 Prostratum, spolia inde cauris asstantia testis:

Hh 2

Vt non

Vt non consilio inferior quàm fortibus armis
 Sæpe locum infidius deprendere, ad iuga, sæpe
 Inclinatam aciem turbatq; signa suorum
 Acris intulerit pugna, turmasq; morantes
 Vt iuncta Virtute equosq; obnixus ab alio
 Impulerit: tu nos hostili cæde repentes
 Sternere agros, nos magnanimus præferre trophæa
 Martia dona ducum, laudis metamq; modumq;
 Esse tua decorum sine: tu sana refutas
 Postenta, & Stygium præclara morte iurorem
 Te diri stupore amnes: te sancta cadentem
 Concilium ad superum, cernentis, & omnia celi
 Extulit & pietas, & Vita prodiga Virtus.
 Salua certa salus patria: tibi præmia mille
 Sideris collata locis: nec plura mereri
 Fas homini est, aut si fato quis maior eodem
 In terram Deus ille alto demissus Olympo.
 Et tamen humana quantum tibi reddere laudes,
 Quantum animi lingua, & Valens, non gratia danti
 Non amor officioque decus: celebrare grati
 Voce aut, generisq; tui servator & Viris.
 Nec minus interea locus hic quem funere magno
 Implesti moriens facti immortalis honore
 Perpetuum sanctumq; tuum & memorabile nomen
 Proferet, æternaq; aram Virtuti habebit.

AD OCTAVIUM ET FER-
 DERICVM FREGOSOS,
 GENVENSES.

D*e*i, Vobis grates refero & pro numine Vestro
 Supplicibus veneror palenæ celestis templæ,
 Quod me ad fallaces fortunæ mobilis auras
 Vela expandentem dudum, & maiestdalem exitum
 Cum populo cæda nauis fractis repetisset ab undis
 Servatum in portus, & sano ex equore raptum,
 Scilicet haud tanti est dives, vel carpere rames
 Extremorum Arabum, fluviusq; insistere arcibus
 Herminis Vobis, aut multo quæ circum turbatus auri
 Et Tagus, et tantos æstus durosq; labores
 Et motus varios animantium in pectora alia
 Exacuant curæ, penitusq; Cupidine cæco